

A
SZÉKELYUDVARHELYI ÉS SZÉKELY-
FÖLDI ŐSI SZOKÁSOS VALLÁSOS
HATÁRKERÜLÉS
EREDETE, RÖVID TÖRTÉNETE
ÉS
IMAKÖNYVE

Szájhagyományok, fejedelmi rendeletek és kéziratok
nyomán írta és kidolgozta:

BOLDIZSÁR DÉNES

nyugalmazott állami iskolai tanító,

TIPOGRAFIA GLOBUS-NYOMDA ODORHEIU

1924.

A
SZÉKELYUDVARHELYI ÉS SZÉKELY-
FÖLDI ŐSI SZOKÁSOS VALLÁSOS
HATÁRKERÜLÉS

EREDETE, RÖVID TÖRTÉNETE

ÉS

IMAKÖNYVE

Színhagyományok, fejedelmi rendeletek és kéziratok
nyomán írta és kidolgozta:

BOLDIZSÁR DÉNES

nyugalmazott állami iskolai tanító.

TIPOGRAFIA GLOBUS-NYOMDA ODORHEIU

1924.

Nihil obstat.

Alba-Juliae, 1. Martii 1924.

STEPHANUS MIKLOS.

No. 125--1924.

Imprimatur.

Alba-Juliae, 8. Martii 1924.

† GUSTAVUS CAROLUS
episcopus.

Méltóságos és Főtisztelendő

PÁL ISTVÁN

*pápai prelátus, apát-kanonok, főesperes, székyudvar-
helyi plebános Úrnak*

hívői tisztelete és szeretete jeléül

ajánlja :

A SZERZŐ.

D. a J. Kr.!

ELŐSZÓ.

Sok van, nagyon sok, amit az emberek ismernek és tudnak, de megmérhetetlen, kiszámíthatatlan sok van, amit nem ismernek, de nem is tudnak. Ezért kell, hogy a család és elemi iskola legyenek a kicsi emberek templomai, hol a gyermeki szívekben az »Úr félelme, az igazi hit virága örök időre, hervadhatlanul kinyíljon“; a templom pedig legyen a felnőtt emberek iskolája, hogy az igaz hit kinyílt virágját gondozza, ápolja és az örök szeretetnek, Jézusnak szavaival öntözze, hogy a hideg világ üres csábításai miatt el ne hervadjon.

E kis füzetnek e magasztos cél lenne a hivatása és feladata, ezért kér minden családnak asztalán egy kis helyet.

Az írója a hívek szíves pártfogását kéri.

A szerző.

A husvéti határkerülés rövid története.

Ha az elmúlt idők eseményei közé csak egy rövid visszapillantást vetünk, szomorúan és fájdalmas szívvvel kell elismernünk, hogy az erkölcstelenség posványába rohamosan süllyedünk és ezt modern műveltségnek, haladásnak nevezzük. De ez a haladás — a kunyhótól a legmagasabb rangú palotákig — csak olyan, mint a lejtőn guruló testé, melyet a hegy lábánál elnyel a posvány.

Már 1879-ben koszorus írónk, Jókai Mór, egy képviselői beszédében így szól: „Oly szomorú időszakot értünk meg, mióta a lelkiismereti szabadságba léptünk, mióta a vallásos érzést, az Úr félelmét magunkról leráztuk és lelkünkön lekeféltük, hogy mindaz, ami ősatyáinknak szent volt és erényük, az ma már csak bűn; mindaz pedig, ami ősatyáinknak utálatos, bűn és véték volt, ma a társadalomban: isteni, erkölcsi, hazafiui, társadalmi, családi és egyéni erényekké lettek.”

Ez ránk igen szomorú valóság, igen lesújtó ítélet, de valódi igazság.

Ok nincs okozat nélkül, viszont okozat sincs ok nélkül.

Erkölcsei sülyedésünk oka: elhagytuk ősatyáink vallásos szokásait és erényeiket!

A husvét első napján itten szokásos körmenet (határkerülés) szintén okozat, nézzük meg, hogy mi lehet ennek a valódi oka?

Az egyházi hitvallás, a canon törvény erre nem kötelez senkit, sem nem írja elő.

Mikor III-dik elemi iskolás fiu voltam, 1862/3-dik tanév február hó 3-dikán osztályunkban megjelenik P. Ádám Mátyás és kihirdeti: „aki a rózsafüzért úgy megtanulja, hogy május hóban a templomban a bold. szűz Mária oltáránál hangosan a legkevesebb hibával vagy tévedéssel a legszebben mondatja el, az három ezüst tallért (forint) fog jutalmul kapni, oly formán, hogy a III. és IV-dik osztály ítéli meg, kié legyen a jutalom“.

Ide-tova hetven éves vagyok, sok örömem volt életemben, de akkora soha, mint akkor, mikor a két osztály a kérdésre a nevemet összhangban kikiáltotta, mert akkor örömemben sirni kezdtem.

A rákövetkező évben édes atyám, ki ekkor már 42-dikszer volt a határkerülőknek imádkoztatója, engemet is elvitt, hogy a gyermekcsoportnak az olvasót elmondassam.

Ekkor a pusztai keresztnéi édes atyám elmondotta a határkerülés hagyományos rövid történetét. Most legyen szabad nekem is azt elmondani, történelmi tényekkel, fejedelmi rendeletekkel bizonyítanom, hogy édes atyám hagyományos és buzdító beszéde nem mese, hanem megcáfolhatatlan igazság és történelmi igaz tény.

A hagyományos beszéde édes atyámnak sajátkezű irásával egy füzetben a következőképen volt leírva, természetesen a leírás a népies történeti hagyományt tükrözi vissza:

„A határkerülés eredete visszanyulik az Árpádok korába, IV-dik Béla király idejébe. Mikor még e város nem létezett, a mongolok, kiket az anyák a gyermekmesékben kutyafejű tatároknak neveznek, feldúlták és elpusztították az országot. Itt, hol a város és falvak területei vannak, roppant nagy, vadon erdők voltak. A hunok maradékai vagy a székelyek a mongolok elől e nagy erdőkbe menekültek. Később a 145 évig tartó török uralom idejében a hegyek ormaira kisebb-nagyobb várakat építettek, hogy menedékiük legyen s hogy megtámadtatásuk esetén védekezni is tudjanak. A váraikat a Kendeffyek vára mintájára, úgy építették, hogy a hegyeket hosszabb vagy rövidebb alagutakkal átfurták, hogy ha a várakból is menekülniök kellene, míg a férfiak bátrabbjai küzdenek, a nők, gyermekek és öregek azon át az erdőbe menekülhessenek. Így épültek: Buda, Csicsér, Szarkakő, Rez. Bálványos stb. várai. Tudni való, hogy ekkor atyáink már mind róm. kath.

vallásuak voltak. Az építkezés szétszórt és primitívleges volt. Egy-egy ház, ennek közelében a szántóföldje, kaszálója, erdeje, úgy, hogy a szomszédok egy és fél óra járásra is lehettek egymástól. Hol 1—4 ház volt egymáshoz közel vagy csoportban, ott a család népesülésére lehet következtetni. Ilyen helyeken kezdődik a községek alakulása, tömörülése, fejlődése haladni. Tartózkodási vagy lakhelyeik közelébe — papjaik nem lévén — egy-egy keresztet emeltek s odagyültek össze imádkozni. Ahol templomok vagy kápolnák épültek, ott a községi és hitközségi kialakulás s fejlődés kezdetét vette.*

Mikor volt az idő, megmondani nem lehet, jöttek a Szt. Ferenc-rendi atyák. Ezek az itt lakó várak uraitól kérik, hogy engedjék meg az erdejükben való letelepülést és hogy egy udvarnak megfelelő helyről a fákat kivághassák, azokból maguknak házat építhessenek. A várak urai e kérést örvendezve teljesítették. Ezen időben a szerzet két csoportból állott: egyházi és világi tagokból. Az egyházi tagok a vallási és szellemi tudományoknak, a világiak a különböző kézműiparnak voltak a tanítói, fejlesztői és terjesztői. Így a zárdalakók közelébe mind inkább többen kezdenek letelepülni és így alakult ki az anyaváros s a neve lett „Udvarhely“.

Tehát több, mint bizonyos, hogy a 13-dik század végén és a 14 dik század elején kezdődik a város ala-

* Csak Varság községgé alakulására, fejlődésére gondoljunk, hiszen csak a közelmúlt 1870-es években Varság még Oroszhegy községhez tartozott.

kulása s fejlődése, mert már a 16-ik század derekán a várban szerzetes pap volt az Izabella királynő gyón-tató papja és János Zsigmond nevelője.

De még ezen időben templomuk nincsen, hanem keresztelnél gyűltek össze imádkozni. Némely kereszt-nél a miséző szerzeteseknek és maguknak is kisebb-nagyobb színeket emeltek, ezeket auditoriumnak (imaház) nevezték. Az ilyen helyeken a szétszórta lakó szé-kelyek nevezetesebb ünnepeken összegyűltek. Máskor, mikor nem jöhetett — mint ők nevezték — barát, ak-kor egy-egy maguk közül megválasztott végezte az imádkoztatást. Ez nemcsak Udvarhelyen volt így, hanem más várak szomszédságában, a vadon erdők lakóinál is“.

Ennyi az édes atyám szájhagyományos husvéti meséje. Ezen mese igazságát a ma is található várro-mok, családi hagyományok emlékei, az ezekhez fűzött mondák és mesék bizonyítják.

Városunkban a husvéti körmenettel szokássá vált „határkerülés“ kálváriája az 1599-dik évben kezdődött.

Mihály vajda a székelyeket egy szabadságlevéllel Báthory Endre erdélyi fejedelemtől a Rudolf császár pártjára térítette. A székelyek a Schellenbergi csatában a fejedelem seregét segítették megverni. A visszatérő székelyek győzelmük mámorában a János Zsigmondtól Báthory Istvánnak maradt Udvarhelyen levő várat (a volt reáliskola) lerombolták, hol addig a róm. kath. valláson levő lakosoknak, Felsősiménfalva, Szt. Imrefalva és Beth-lenfalva lakosainak róm. kath. templomuk is rommá vált.

János Zsigmond a vár építésekor még római katolikus volt. Az anyja, Izabella királynő és a mind-mind nagyobbodó városi, felsősiménfalvi, bethlenfalvi, Szent-Imrefalvi róm. kath. lakósok kérésére róm. kath. templomot is építtetett, de édes anyja halála után, 1562-dik évben, Blandrata Györggyel való szoros barátsága révén, a róm. kath. vallást az unitárius vallással cserélte fel, azonban a Fábricius szent. Ferencrendi szerzetes pap barátságát sem vetette meg, sőt nagyon sokszor, sok kényes országos tetteihez tőle kért tanácsot. Az 1567-dik évben a városi, siménfalvi, bethlenfalvi, Szent-Imrefalvi, a róm. kath. valláshoz hű maradt hívek kérésére Telegdi Mihály várfőkapitánynak szigoruan megrendelte, hogy a várban levő róm. kath. templomot szigoruan védje meg, hetenként vasárnap arra szigoruan felügyeljen, hogy a Fábricius atya miséjére a felsősiménfalvi, bethlenfalvi, Szent-Imrefalvi pápás hitűek a városiakkal együtt a vár templomába bebocsátást nyerjenek. Ugyancsak a fejedelem Udvarhely város királybírája, esküdtpolgárai, s úgy az összes lakósoknak szóló, 1571 február 7-én kelt kedvezmény-levelében megengedte, hogy az úgynevezett Jézus kápolnája völgy torkolatában levő Gyárosfalva, a Csere és Pusztá nevű hely között levő Szent-Imrefalva a városhoz csatoltassék, a lakósai a városba beköltözzenék. Azonban azt nem érte meg, mert ugyanazon évben korán elhalt, úgy, hogy 1571. év május 24-én Báthory István személyében új fejedelem választatott

Sokat szenvedtek ezen időben a róm. kath. vallásuak, különösen Báthory Gábor fejedelem idejében, aki 1610 március 25-től április 3-ig Besztercén, a róm. kath. és gr. kath. főrendek teljes kizárásával tartott országgyűlést és ott oly törvényt hoztak, mely mind a két vallásfelekezetet a református vallás elfogadására és e vallásra való áttérésre kötelezte. Ezen törvényt első sorban a szamosujvári örmény róm. kath. vallásuak elutasítással fogadták. Nyomban rá a szamosujvári gör. kath. püspök, Stefan Lepadus, mint erőszakos és egyoldalú határozatot visszaküldötte, s kijelentette, hogy nem fognak sem ő, sem hivei az ilyen egyoldalú törvénynek engedelmeskedni. Báthory Gábor, ki katolikusból református lett, református választóinak tanácsára a teljesen készületlen szamosujváriakat egy éjjel bandériumával meglepte, templomaikat feldulatta és Stefan Lepadus püspököt legyilkoltatta. Ezt hirdeti a csudálatosan megmaradt, ma már mikulai bold. szűz Mária képe, hová nemcsak a gr. kath, hanem a róm. katolikusok ezerei s milliói szomorúságaikban minden évben lelki vigasztalásért járnak, folyamodnak és azt megnyerik.

Báthory Gábor ezen egyoldalú törvény alapján kimondja, hogy „Udvarhelyen s abban a székbén (megye) egyebütt is pápás papnak nem szabad lenni, s hol a pápás papnak templomok vagy auditoriumok épültek, rontassanak le. A nemesi helyekről a róm. kath. valláson levő prédikátorok és tanítók mozdittassanak

el, mert ő arról értesült, hogy az udvarhelyiek közül sokan és a székben (megye) több falvakban némelyek a beszterczei országgyűlés által hozott törvény s több fejedelmi rendeletek ellenére, templomuk, auditoriumuk hiányában a mezőn fennálló keresztekhez husvétkor körmeneteket tartanak, pápás prédikátorokat, imádkoztatókat igyekeznek fogadni, amit ő, a fejedelem meg nem enged, sőt meghagyja és szigoruan parancsolja, hogy az Udvarhelyszék tisztjei, e levelét látván, a városnak pápás népeit, prédikátorait, imádkoztatóit maguk elé hivatván, komolyan ajánlják nekik, hogy nyughatatlanságból való igyekezetükkel hagyjanak fel, pápás prédikátort és imádkoztatót a városba vagy a falvakba ne vigyenek, se ne fogadjanak, a fejedelem erről szóló rendelete ellen, mert sem husvétkor, sem semmi időben meg nem engedi, sőt ha tovább mennek e dologban, csak a nevök megtudassék, illendő büntetésüket — higgyék meg — el nem kerülük“. E rendelet 1613. évi február 11-én kelt, Udvarhelyszék főkapitányához és alkirálybírájához intézett fejedelmi parancs, aláírva: Báthory.*

A szék tisztjei ezen rendeletnél tovább mentek, mert a mezőn levő fakeszteseket s kőkereszteseket a Pálosy János vármegyei tiszt felügyelete alatt kivágták és elhordatták.

* Lásd a vármegyei levéltárban lévő székelyládában az eredeti okmányt.

A fenti fejedelmi rendelet megjelenése, kihirdetése után 1613 évi husvét 1-ső napján Boldizsár György imádkoztató egy száraz fenyőfából könnyű keresztet csináltatott, 5 fiával, 2 leányával és a városban a róm. kath. valláshoz hű maradt hívőkkel, a mai Kőkereszt-téren összegyűltek, a magukkal vitt könnyű fakeresztet a kivágott kereszték helyére felszurták, énekelve és imádkozva mentek, hogy a felsősíminéfalvi, bethlenfalvi, Szent-Imrefalvi róm. kath. hívőkkel a gyárosfalvi Jézus kápolnájához együtt menjenek, hogy az anyaszentegyház 4-dik parancsa szerint a husvétii gyónásukat végezzék. Mikor jöttek, visszahozták a keresztet s a szokott helyeken, a régiek helyén felszúrták és azelőtt imádkoztak. Mikor a Kőkereszt-térre visszaérkeztek s épen a leszúrt fakereszt előtt imádkoztak, jöttek a vármegye hajdui és az összes férfi, nő és gyermekekkel a vármegye székházához bevitték őket, hol Pálósy János várta, s kikérdezés után Boldizsár Györgyöt lezáratta, a többi szabadon bocsátotta. Boldizsár Györgyöt öt napi éheztetés és lezárás után 25 botütésre ítélte s szigoruan ráparancsolt, hogy a fejedelmi rendeletnek feltétlenül engedelmeskedjék.

Az 1614. évi husvétkor megint megtették épen úgy, mint 1613-ban, de ekkor, mikor a szék hajdui Pálósy elé vitték őket, férfi, nő, gyermek 3—25 botütést kapott husvétii ajándécul. 1615. évi husvétkor az előbbihez hasonló körmenetért, mivel állhatatosak maradtak, Boldizsár Györgyöt, mint a beszercei törvény

és a fejedelem elleni lázítót perbe fogták; Ugron Pál, a szék királybírája, az összes róm. kath. vallásuakat a város területéről kitiltotta, házukat, birtokaikat fiskusbirtokká ítélte, Boldizsár Györgyöt a lófő nemesek közül a jobbágy osztályba sorozta örököseivel együtt, ki aztán gyermekeivel az oroszhegyi havasokon lakó róm. kath. vallásuak közé menekült.*

Ekkor kezdődött meg a katolikusok és reformáta külön elágazó vallásuak közt a surlódás, mely tart még a mai napság is. Példa a homoródkarácsonyfalvi kereszt kifürészelése, vagy az 1923. évi husvétii határkerülés előtti tréfás vicc: „Még hideg van majálisra menni“.

Élénk vallási vita volt 1600—1630-ig a városban. A megyei és városi tisztviselők mind különböző reformáta vallásuak voltak. Ezek nemcsak a városban, hanem a falvakban is a róm. kath. hitvallásuaknak szertartásaik gyakorlásait: Urnapi és más körmeneteket, bucsujárásokat büntetés mellett megtiltották.

1619-ben május 12 én Bethlen Gábor Udvarhelyszék fő- és alkapitányaival, királybíráival közölte: „Udvarhely városában lakó és Felsősiménfalva, Bethlenfalva, Szent-Imrefalva, Gyárosfalva, Kápolnás- és Nagyoláhfalva, Zetelakafalva, Lövéte, Oroszhegy és több

* Lásd a vármegye régi levéltárában levő II. állvány, 5-ik fiók, 2-ik csomagban, Ugron Pál királybíró személyi ítéleteit. Vagy nézd kadicsfalvi Tibád Anna, Tibád Ignác feljegyzéseit 1600—1631-ig (Tibád Antal v. orszgy. képviselő hátrahagyott iratai közt).

kisebb s nagyobb községek lakószai, hol az egész faluk a róm. kath. valláson vannak, panaszkodják, hogy az Udvarhelyszéki tisztek a vallásos körmeneteket, róm. kath. vallásu tanító plébánosok, imádkoztatók tartását, ősatyáiktól örökölt hitvallásuk szertartásait gyakorolni megtiltották. A barátokra is rámenvén, megfogták, minden törvény nélkül 200 – 200 forint fizetés alatt bocsátották el, felfogadtatván velük előbb, hogy többé nekik nem prédikálnak, sem nem végeznek semmi szertartást. Kérik őt, hogy a fejedelem venné őket oltalma alá, mert inkább a többi atyjokfiai példáját követvén, a havasalföldi vajda oltalma alá menekülnek, de ősatyáiktól örökölt hitvallásukat nem cserélik el az új hittel“.

Bethlen Gábor 1619-ben jun. 3-án kelt rendeletében ezen hatalmaskodást a nevezett tisztviselőknek szigoruan megtiltja és parancsolja: „Kinek lelke amin megnyugszik, azt békességben és háborgatás nélkül engedjék gyakorolni és követni“.*

Báthory Gábor fejedelem ezen alábbi rendelete is nevezetes és idevonatkozó: „1609-ben január 14 én megerősíti János Zsigmond 1571. év február 7-én kelt kedvezménylevelét, — elrendeli s parancsolja, hogy Szent-Imrefalva és Gyárosfalva Udvarhelyhez csatoltas-

* Lásd a fentnevezett falvak róm. kath. egyházainak levéltárában; a Felsősiménfalva, Szent-Imrefalva és Gyárosfalva róm. kath. híveit megnyugtató fejedelmi eredeti rendeleteket a vármegye levéltárában levő székelyládákban.

sék, a lakósa a városba költözzenek be, határaikat a városiakkal együtt használják. Kornis Boldizsár, székeltek generálisának, Petky János fejedelmi tanácsosnak, Udvarhelyszék fő- és alkapitányának s királybíráinak meghagyta, szigorúan rendeli, hogy a város új lakóit, volt és új birtokaik szabad használatába senki ne merje háborgatni*.

Ez a betelepítés is azért történik, hogy a mezőn levő keresztekhez való körmenetek megszűnjenek, mert azt remélték, hogy ekkora kedvezésért a két falu lakósa a fejedelem vallására fognak átállani.*

Gyárosfalva róm. kath. vallásu hivei e felterjesztésről tudomást szereztek s nem akarnak a városba betelepedni, hanem a mentségét 1614. évben december 8-án Bethlen Gábor fejedelem elé viszik: „Nekünk templomunk és iskolánk van, a szerzetes pap köztünk él, fizetés nélkül szolgál, gyermekeinket tanítja, ha Udvarhelyre beköltözünk, ezeket elveszítjük“. 1615. évi szept. 27—okt. 13-ig tartó országgyűlés elé kerülván ez az ügy, a 24-ik törvénycikkben hozatott ez a határozat: „A róm. kath. valláson levő uraink és atyáinkfiai kérésére, minthogy törvény van róla, hogy a melyik fél többségben van, azoké legyen a templom, megengedettett, hogy Udvarhelyt is, ha Gyárosfalván is a római hiten többségben vannak, a templom az övék maradjon; a másik félnek a két vallás költségén Audi-

* Lásd a város levéltárában az eredeti felterjesztést.

torium (imaház) építtessék, ez és a templom, mindkét helyen papiházzal és a dézma negyeddel adassék a római hitűeknek“.*

E törvény erejű határozatot a fejedelem azzal a szigorú paranccsal küldi le 1619 július 13-án: „Ha a gyároshalviaknak úgy tetszik, ezentúl szabadon s békességben gyakorolhassák ősapáiktól örökölt hitüket és megparancsolja, hogy a beköltözött gyároshalviakat: a római hitűeket, vallási dolgokért a város tisztjei ne merjék háborgatni“.**

Brandenburgi Katalin özvegy fejedelemasszony idejében az udvarhelyi templomügy új szabályozást nyert. 1630-ban április 16-án elrendeli és a szék- és városi tisztviselőknek parancsolja, hogy a róm. kath. papnak is szabad legyen a városba jönni, vallásos szertartásait háborgatás nélkül és bántatlanul mindenütt, bármely faluban is szabadon gyakorolni, megtartani és híveinek prédikálni.***

I. Apafi Mihály fejedelem beleegyezett abba, hogy a felek kívánságára, a fejedelem helybenhagyásával, az 1687. évi országgyűlésről közbírák küldessenek Udvarhely városába, a róm. kath. és ev. ref. vallású lakósok közti panaszokat a helyszínen hallgassák ki és vegyék

* Lásd az Erdélyi országgyűlési eml. VII. könyv 286. lapján.

** Lásd a városi levéltárban és az oklevéltárban.

*** Lásd az udvarhelyi ref. egyház levéltárában levő eredeti rendeletet; vagy az országos oklevéltárban is.

fel írásba. A közbírák előterjesztésére rendeli és szigorúan parancsolja: 1. A róm. katolikusok körmenetek alkalmával a reformált valláson levőket a róm. kath. szertartásaik és szentségeik előtt való letérdeplésre, süvegjük levételére, semmiféle tisztességtételre — ha az illető a tisztességet megtagadja — se magok, se mások által, sem közönségesen, sem egyenként senkit ne kényszerítsenek, — nem cselekvés esetén őket ne szidják, ne gyalázzák sem személyükben, sem vallásukban, annál kevésbé ne verjék és süvegükben kárt ne tegyenek, mert ebből támad a botrány és néha a verekedés.

2. Ha az iskolabeliek mindkét részről egymás ellen akár szóval vagy cselekedettel vétének, vagy ha a prédikátorok, páterek, mesterek (tanítók) megfélemlítve magukról, a tisztesség tartozandóságairól, egymást vagy a vallást csúfsággal illelnék, egyik fél is a maga hatalmából igazságot ne tegyen, boszút ne álljon, hanem mindkét részen az előljárójuk által büntetessenek meg.

3. A róm. katolikusok a husvéti határkerülési körmenetüket végezzék el jó idején, míg a reformátusok isteni szolgálatukhoz nem kezdenek; az úrnapi processióhoz és egyébkorihoz is, addig ne kezdjenek, míg a reformált valláson lévők isteni szolgálatuk el nem végezték, megtartván a harangoztatás szokott óráját. Az úrnapi processión kívül, semmi processiót a piaczi templom és ref. iskola között való utcán ne járjanak, hanem más tágas utcán. Mikor elkerülhetetlen esetben, a piaczi ref.

templombeli isteni szolgálat idején mennének a róm. katolikusok azon utcára, akkor is lemenőben a város kútjánál, a Borbély János háza előtt, a templomon felülről alá a Huszár házig, felmenőben az említett kútig : éneklést, dobolást, csengetést és lövöldözést szüntes-sék be *

Ezen időtől ősi szokás szerint, az újból állított hét kereszthez háborítatlanul gyakorolták a róm. katolikusok a husvéti határkerülést.

Brandenburgi Katalin fejedelemnő idejében a róm. kath. vallásuak lelki szabadságáról a békó lehullott, az örömük nagy lett egész Erdélyországban. Így Udvarhely városában is. Mikor kihirdették, hogy mindenki hitvallását lelkiismerete megnyugvása szerint szabadon gyakorolhatja, a városi róm. katolikusok versenyeztek a városban és mezőn eltüntetett fakeresztek visszaállításában.

Czimbalmos Antal a mai Kőkereszt-térre emeltet kőkeresztet, eme felirattal: „Embeör! Imádd az Isteneő-deöt e keöreöszteön“.** Kardos József az Agyagveremnél egy vastag tölgyfa keresztet, fehér olajfestéssel s piros betűvel, eme felirattal emel: „Embeör! Ne bánts d e keöreöszteöt, mert azon Isten halt meg értünk“. A Ba-

* Lásd a róm. kath. egyház levéltárában levő eredeti rendeletből, vagy a ref. egyház levéltára I. Fejezet 22. szám a. levő eredeti rendeletből; ép úgy meg van a vármegye levéltárában is. Aláírva: Alvinczi Péter és Sárosy János ítélőmesterek által.

** eő - e-nek olvasandó.

rabás testvérek a kőképet emelik, eme felirattal: „Jézus Krisztus imádására“. A Szent-Imrefalviak a Pusztára emeltek keresztet, eme felirattal: „Istenünk, Jézus dicsőségére“. A vásáros útra a városi róm. kath. vallású lakósok emeltek keresztet, eme felirattal: „E jel a mi Urunk, Istenünk, Jézus feltámadásának legyen hirdetője“. A gyárosfalvi róm. kath. hívők a Kálváriára emeltek keresztet, eme felirattal: „Ki e keőreőszteőt gyűlöli, Jézus Krisztust megveti s utálja“. Az út elágazásához a Daróczi nemzetség emelt keresztet, eme felirattal: „Keőreősz szeretete nélkül, nincs üdvösség, de hit sincs“.

Magyarország történetéből tudjuk, hogy II. József, ki szégyenlette a magyar szent koronát fejére tétetni, 1781-ben a szerzetesekre nézve elrendelte, hogy csupán az örökös tartományokban lakó Provinciálisoktól és Superioroktól igazgatott rendek maradhatnak meg. Ezen rendeletével hét szerzetesrendet eltörölt, az eltörölt klastromok, konventek és zárdák száma egyszázharmincnégy (134-re) ment; ezek vagyonát a vallás fundusává teszi s lakóikat az országból kiűzte. Ezen törvénytelen rendelet visszavonatása végett VI-dik Pius pápa maga ment Bécsbe Józsefet kérni, de József császár a reformata vallású helytartó tanácsra hallgatott, VI. Piuszt kérésével elutasította.

Ekkor a kiutasított szerzetesrendek sok tudós tagja a Szent Ferencrendi szerzetesek rendjébe vétette fel magát. Így jött a Jezsuita rendből — fiatal erőben, de nagy tudománnyal, kitűnő szónoki tehetséggel —

P. Bonifacius Udvarhelyre, aki a határkerülőknek vezetője, imádkoztatója lett, aki 1798-ban a határkerülőknek — kéziratban — imakönyvet hagyott, mert akkor kevés nyomda lévén, imakönyve kinyomtatást nem nyert, hanem a tanítványai által leirattak, ezek kéziratai a gyermekeik által irattak le; így ma is — csak az orthographia más, — de a határkerülők, kéziratban ugyan, de a P. Bonifacius imáit imádkozzák a keresztelnél. Édes atyám II-dik gymnazista korában írta le 1817-ben. Öreg Pásztor Ferencz 1806-ban. Péter Sándor 1812-ben. Kandó Ferencz idősb. 1808-ban; én ezen négyből leirtam 1868-ban a 8 heti vakáció alatt. De meg volt a P. Bonifacius imakönyve: Biró Andrásnak, Biró Józsefnek, Deésy Pálnak, Miklós Jánosnak, Simó Jánosnak, Szebeni Ignácznak, kiknek 1872-ben, a nagy szűindőben, mint árva, kosztért és 1—1 ruhadarabért éppen én írtam le.

P. Bonifacius honosította meg a Mária kongregatiót is; ő a beállítás szertartását (axendálás) mikénti módozatát megszervezte; a társulati tag mindennapi kötelességéül „napi fogadalom“ címen írta:

„Boldogságos szűz Mária, Istennek szent anyja! Én N. N. Tégedet ma asszonyomnak, szószólómnak és édes anyámnak választalak és fogadlak, arra kötelezem magamat, hogy soha Téged el nem hagylak, semmit ellened nem cselekszem; amennyiben rajtam áll, tehetőségem megengedi, meg nem engedem, hogy valaki ellened szóljon vagy cselekedjék; alázatos szívvel kér-

lek, fogadj engemet (*fiadnak*, leányodnak, *szolgádnak*, szolgálódnak); legyél nekem, mennyei édes anyám, szószólóm, pártfogóm, legyél ma mindenben segítségem, ne hagyj el ma, de különösen halálom óráján. Amen.“ (Mondj el 1 Üdvözlégy Máriát).

P. Thimotheus, szt. Ferencrendi zárdafőnök, Henter Antal főkirálybíróval, a rend sindicusával, Erdély kolozsvári kormányzójánál (gubernátor) kiküzdötték, hogy a székely határőrség róm. kath. vallásu katonáiból „Jézus katonái“ címen egy parancsnok 3 vezetővel egy katonai szervezett testületet alakítsanak, akik Úrnapján, husvétkor és a Mária főbb ünnepein, a mise főbb részei alkalmával a templom előtt és körül díszlővéseket tehessenek; 1805-ben e kérésre az engedély megjött, 1807-ben a kormányzói engedélyre királyi jóváhagyást kértek.

Ferenc császár és király 1808 október 17-én az engedélyt eme sajátkezű aláírással hagyta jóvá: „Őseiknek nagy lelke és hősi bátorsága, melyet a székelyek az ő eleikkel hajdan, Mária Therézia alatt, elleneinkkel bőven éreztettek: ma is meg van, ezért örömmel adom meg az engedélyt én is a lelkes székelyeknek.“ *

Jézus katonáinak első parancsnoka lett 1808 dec. 26-án választás útján Henter Antal főkirálybíró 26 éves

* Lásd az eredeti engedélyt a vármegyei levéltárban, II-ik székely ládában. A másolatát a Varga-céh ládájában, melyet Szabó György, mint Jézus katonái parancsnoka, a Huszár Lajos által támasztott per alkalmával szerzett meg.

fia: Henter Károly. A gyalogosok vezénylő parancsnoka: Fogarasi József, a lovasok vezénylő parancsnoka: Kapcza András, a 3 mozsár ágyunál vezénylő parancsnok: Hegyi András.*

A szabadságharc miatt 1848—49. évi husvétkor, a Bach-korszak rémuralma miatt 1850—1853. évi husvétkor szintén sem a határkerülés, sem a Jézus katonái szereplése nem volt megtartható.

1854. év február 17-én Ugron Lázár főkirálybíró vezetése alatt a városi tanács részéről Boér János rendőrfőkapitány, a róm. kath. egyházmegye részéről 5 tag: Agotha Gergely, Boér Antal syndicus, Bálint Ferenc, Seifrig József, Vorzac Antal, a varga-céh részéről Szabó György, Czikmántori Ferenc, a fazekas-céh részéről: Tibád József, Pásztor Ferenc, a szentimreiek részéről: Balázs Ferenc, Székely Mihály személyekből álló küldöttség ment a Nagyszebenbe jött Bach tábornagyhoz. A küldöttség magával vitte a Ferenc császár által adott engedélyt és a 30 gyalog, 30 lovas, 4 mozsárágyus Jézus katonái névsorát, kéri az ősi szokásos vallásos szertartásra adjon engedélyt.

Bach az engedélyt ily fogalommal irt kéziratla adta vissza másnap a küldöttségnek:

»A kiknek szívét az igaz hit szeretete tölti be,

* Lásd a vármegye levéltárába került „róm. kath. eklézsia jegyzőkönyvei 1800—1848-ig” feliratu, bőrkötésű vastag könyv 355. számu oldalán.

azok insurgensek nem lehetnek; az igaz keresztény az ő szellemi, lelki tehetségét, testi erejét, a kezébe adott fegyverét: hazája közrendje feldulására, a közös béke áldása, császára és királya ellen nem használja. Önökkel és küldöikkel szemben ezen hitben az engedélyt megadom, az otthon hagyott 64 Jézus katonáinak vigyék meg kiváló tiszteletemet, jóakaratom biztosítékául küldök nekik 60 drb huszárkarabélyt, a 3 vezénylő parancsnoknak 3 díszkardot, a kereszteknel az ima utáni díszlövéshez elegendő löport. Ezeket otthon, a 77-dik császári, királyi Salvator ezred parancsnoka fogja még husvét előtt a kaszárnnyában a Jézus katonáinak kiosztani.«

A küldöttség mindenik tagjával kezét fogott, s a küldöttséget elbocsátotta.

1854. év március 10-en a 64 Jézus katonája a kaszárnnyába hivatott, az ezredes a soruk előtt elment, hozzájuk rövid beszédet intéz, megkérdezi, kiket választottak meg vezénylő parancsnokoknak, azokat a sorból előléptette és a kardokat nekik átadta, velük a 60 karabélyt kiosztatta, minden karabélyos 10—10 kész töltést is kapott, kívánságuk szerint Szabó Györgyöt főparancsnoknak kinevezi, kinek szívére köti, hogy a tábornagy kegyével való visszaélést ne engedje meg; a rendes fegyelmet és engedelmisséget mindenkitől és mindenkitől megkövetelje.*

* Lásd a Ferencz császár által adott engedélynek mellékletét és Ugron Lázár beszámolóját a vármegyei levéltárban levő II. székelyládában.

1859. évi június 8-án a 23-ik vadászzászlóalj 3 tisztje vitte meg Szabó Györgynek a Jézus katonái fellett való parancsnokká való megerősítést Bach tábornagytól. Ezt a kinevezést Szabó György a falon aranyozott ráma keretben tartotta tiszteletben.

1861-ben a Bach-rendszer megszűnt.

1865-ben Boér János rendőrfőkapitány a város részéről országgyűlési képviselővé lett megválasztva, a helyét Laiber Lajos tölti be, ki 1866. évi husvét fekete vasárnapján Biró Pál dobost utcáról-utcára járattja s kihirdetteti, hogy a husvét-i határkerülésen a lövöldözést betiltja. Ki löni mer, 12 napi elzárással és 100 forint pénzbüntetéssel fogja sújtani. Laiber rendeletéről értesítik rögtön Szabó Györgyöt, ő pedig hivatja Deézsy Pál és Gáspár Antalt, megrendeli, hogy karabélyaikat töltsék meg s mikor a dobos a Botos-utcában fogja hirdetni a rendeletet, vegyék a dobost közbül, ha a rendeletet kihirdetné, lőjjenek, a felelősség az övé. Ebből lett aztán az a nagy per, melyhez Szabó György a Ferencz császár és király által, az erdélyi kormányzó, később a Bach tábornagy által kiadott engedély másolatokat beszerezte, azokkal jelent meg Szabó György a törvényszéki főtárgyaláson, mikor őt a törvényszék a hatóság ellen való ellenszegülés és bujtogatás vádja, a Jézus katonáit a hatóság elleni ellenszegülés, rendelet elleni kihágás és következményei alól felmentette.

1867. október 24-én 141.508—1867. V. b. oszt. számú rendeletével a „Jézus katonái“ intézményt Br.

Eötvös József első magyar kultuszminiszter örökre beszűntette; a hadügyminiszter hozzájárulásával az Udvarhelyen állomásozó cs. és kir. gyalogezredekre ruházta a Jézus katonái teendőit. Azonban a határkerülés ősi szokást, a keresztek látogatását, a P. Bonifatius ferencz-rendi szerzetes atyától kéziratban fennmaradt imáival helyeslőleg jóváhagyta.

Igy az 1923. évi husvét első napján a gyalogosok Miklós János, a lovasok Szentpéteri János vezeteése mellett és Boldizsár Dénes által végeztetett ősi imák elmondásaival tartottuk meg a határkerülést. Gyermkeink játék-pisztolyainak durrogásai helyettesítették a kereszteknel a Jézus katonái által végzett díszlövéseket.

Adja Isten, hogy ezen igaz hit szeretete szülte ősi szokás, soha ki ne haljon gyermekeink, unokáink szivéből, hanem mint mi megőriztük atyáink vallásos buzgolkodásait, az utódaink buzgó szivvel imádják a mezőn levő keresztek tövén, a dicsőségesen feltámadott, az Atya jobbán ülő, mi Urunkat, Jézus Krisztust.

Amen.

A határkerülők imái.

Az indulás előtt, antiphona éneklése után.

Az Atyának † Fiunak † Szentlélek † Istennek nevében.

Amen.

Imádunk és áldunk Tégedet Uram, Jézus Krisztus;
Mert a te szent kereszted által megváltottad e világot.

Könyörgés. Hálaadó ima.

Örökké való, mindenható, megváltó, jóságos Istennünk! Oh édes Jézus! Hálaival emeljük fel Hozzád szívünket és lelkünket, hogy megháláljuk a te végtelen, örök, jóságodat, aki minket, ma egy évtől, mindennap védtél, oltalmaztál, testi-lelki egészségben megtartottál ép erőben, egészségben, a mai dicsőséges feltámadásod évforduló reggelére felvirrasztottál. Jóságos Ur Isten! Mivel háláljuk meg a Te jóságodat? Hiszen mi szegény, gyarló bűnösök vagyunk, nekünk nincs egyebünk, csak a szívünk és lelkünk. Kérünk óh jóságos Istennünk, fogadd el a mi szívünket, fogadd el a mi lelkünket, hálaadásul és reggeli ajándéku a te jóságodért,

alázatos szívvvel és lélekkel kérünk, fogadj minket a mai napon is fiaidnak, nyujtsd isteni szent kegyelmedet és segelmedet, hogy mi ezen Neked szentelt határkerülésünk ideje alatt és mindenkor, Tégedet tiszta szívünkéből, tiszta lelkünkéből, minden erőnkéből szerethessünk, imádhassunk, dicsőíthessünk, magasztalhassunk mindenkor, mindenhol, minden lépésünkben; óh édes Jézus óvj, védelmezz minket, hogy a mai napon vétekel, bűnnel meg ne bántsunk. Amen.

Boldogságos szüz Mária; Istennek szent anyja! könyörögj érettünk, legyél Isten előtt szószólónk, eszközd ki a mi könyörgéseink és kéréseink meghallgatását, ne hagyj el ma, de legfőképen halálunk utolsó óráján. Amen.

1 Miatyánk, 1 Üdvözet, 1 Dicsőség.

Jézus, Mária! Legyetek velünk és segítségünk!
Amen.

A II-dik keresztnél.

Imádunk és áldunk Tégedet Uram, Jézus Krisztus;
Mert a Te szent kereszted által megváltottad a világot.

Könyörgés lelkiüdvünkért.

Óh édes Jézus, óh kegyes Jézus, óh irgalmas Jézus! Ki irántunk való végtelen jóságodból és kegyeségedből, örök szeretetedből elhagytad égi trónusodat, a földre szállottál, emberi testet vettél fel, hogy a mi

büneinket s vétkeinket a keresztfán, a legkínosabb szenvedések között kiontott szent véreddel, lelkeinkről lemosszad; engesztelő áldozatul — mi érettünk — önmagadat szent Atyánknak bemutassad; a világ végéig a legcsodálatosabb és legméltóságosabb oltáriszentségben és a szent keresztfán mindvégig velünk, lelkünkben maradj; oh édes Jézus! ily nagy jószágodra, kegyességedre, ily nagy s örök szeretetetre — töredelmes és fájdalmas szívvel valljuk meg, — hogy értelmetlenek vagyunk, de élő hittel bizunk isteni kegyességben és irgalmasságodban, azért alázatos szívvel és alázatos lélekkel kérünk, hogy tégy minket méltókká, hogy a földi vándorlás után a Te dicsőséges feltámadásod örömeinek s mennyei boldogságainak részesei lehessünk. Amen.

Boldogságos szűz Mária, Istennek szent anyja! Könyörögj érettünk, légy isteni szent fiad előtt a mi szószólónk, ami pártfogónk, nyerd meg számunkra könnyörgésünk és kérésünk meghallgatását. Amen.

1 Miatyánk. 1 Üdvözlét, 1 Dicsőség.

Édes Jézus! Légy imádva mi tőlünk a határainkon is; Te pedig boldogságos szűz Mária légy üdvözölve és köszöntve. Amen.

A III-dik keresztnél.

Imádunk és áldunk Tégedet Uram, Jézus Krisztus; Mert a Te szent kereszted által megváltottad e világot.

Könyörgés a boldog kimulásért.

Oh édes Jézus! Élőhittel indultunk el, hogy a Te dicsőséges feltámadásod évforduló napján, a Te szent kereszteid tövénél megvalljuk, hogy Tégedet Urunknak, megváltó Istenünknek hiszünk és vallunk lenni. Édes Jézus! Te benned bizunk és reménylünk, mert örök szeretetből hozzánk végtelenül jó vagy. Édes Jézus! Tégedet gyermeki szerető szívvél s lélekkel szeretünk, mert Te előbb szeretted minket, mikor mi érettünk emberré lettél és irántunk való szeretetből a kereszten a legkinosabb fájdalmak és szenvedések között meghaltál, hogy bűneinkért való büntetéseitől és az örök kárhozattól megments. Oh dicsőségesen halottaidból feltámadott Jézus Krisztusunk! Töredelmes szívvél bánjuk, hogy vétkeztünk, hogy bűneinkkel megbántottunk. A Te öt mélységes szent sebeidért és keserves kínszenvedéseidért kérünk, bocsáss meg nekünk, halálunk órájún ne hagyj minket, hivedet bűneinkben meghalni, hogy a Te szenvedésed, annak drága bére, ne legyen hiába, hanem a mi lelki üdvösségünknek javára. Amen.

Boldogságos szüz Mária, Istennek szent anyja! Könyörögj érettünk, légy Isten előtt a mi szószólónk! Óh bűnösök pártfogó édesanyja! Eszközöld ki nekünk könyörgésünk, kérésünk meghallgatását, most és halálunk óráján ne hagyj el! Amen.

Miatyánk. Üdvözlét. Dicsőség.

Adj Uram örök nyugalmat a meghalt hivednek, az örök világosság fényeskedjék nekik, nyugodjanak békességben, az Úr Jézus szent nevével! Amen.

IV-dik keresztnél.

Imádunk és áldunk Tégedet Uram, Jézus Krisztus;
Mert a Te szent kereszted által megváltottad e világot.

Könyörgés a jószándékunkért.

Óh mennyben lakózó Istenünk, édes Jézus! Eljöttünk a mai dicsőséges nap reggelén a Te szent keresztedhez, hogy e szent helyen töredelmesen elismerjük emberi gyarlóságainkat és Neked megvalljuk, hogy oly sokszor elkövetett vétkeink voltak, árulóid, a melyek Tégedet 30 ezüst pénzért eladtak; vétkeink voltak hóhéraid, melyek a keresztre szegeztek, szóval, a mi vétkeink voltak okai a Te keserves kínszenvedésidnek és halálodnak, azért teljes szívünkben utáljuk azokat. Erős elhatározással ígérjük, hogy arra fogunk törekedni, hogy szándékosan Tégedet vétkeinkkel többé meg ne bántunk. Óh kegyes Jézus! Segíts jó szándékunkban mindnyájunkat, akik most itt vagyunk, otthon hagyott szeretteinket is. Alázatos szívvel s lélekkel kérünk adj mindnyájunknak kegyelmet, hogy földi életünkben úgy éljünk, hogy utolsó perceinkben méltók lehessünk Tőled hallani ama vigasztalásteljes szavakat: „Ma velem leszel a paradicsomban.” Amen.

Boldogságos szűz Mária, Istennek szent anyja! Könyörögj érettünk, légy nekünk isteni szent fiad előtt szószólónk, pártfogónk, eszközöld ki szent fiadnál kö-

nyörgésünk, kérésünk meghallgatását, mert szent fiad kérésedet meg nem tagadja. Amen.

(Miatyánk. Üdvözlét, dicsőség.)

Óh, Jézus, Mária ne hagyjatok el. Amen.

(Vezető mondja: Szabad a kalapot feltenni és társalogni. A keresztívők a kereszt rúdjaikat az úton fogják keresztül, hogy az ott levők el ne széledhessenek. A vezetők valamelyike a gyermekeknek beszélje el Báthory Gábor Erdély fejedelmének 1613. év február 11-én kelt rendeletét, melynek alapján még a mezőn sem volt szabad róm. kath. módon imádkozni, vagy kereszteteket állítani, azok tövénél imádkozni. Ősapáink tudtak a hitükért szenvedni és lelkesítse őket, hogy apáink példaadását kövessék.)

V-dik keresztnél.

Imádunk és áldunk Tégedet Uram, Jézus Krisztus!
Mert a Te szent kereszted által megváltottad e világot.

Könyörgés a tévelygőkért.

Óh égből alászállott Isten és ember, édes Jézus!
A te dicsőséges feltámadásod évforduló reggelén eljöttünk a Te dicsőséges nagy templomodba e helyre, hová neked a szeretet oltárt, e szent keresztet emelte, hogy az erre járók kalapot emelve Tégedet szeretettel köszöntsének. Óh, de édes Jézus! A te ellenségeid: az álpróféták, az írástudók, a farizeusok most is élnek, kik hamis tanításukkal sokakat a Te anyaszentegyházadtól elidegenítettek, tévelygésükben és tudatlanságból a Te oltáraidat, a szent kereszteidet házaikból, iskoláikból, templomaikból, temetőikből kidobták, mert hamis bölcséletükkel a Te isteni bölcseségedet egy csep

vizben, isteni dicsőségedet és mindenhatóságodat egy por szemecskében keresik, nem a megváltásukat szemléltető szent kereszteid tövénél. Óh édes Jézus! Ezen tévelygő, magukat keresztényeknek nevező felebarátainkért imádkozunk, alázatos szívvel és lélekkel kérünk, óh édes Jézus! Küld el hozzájuk az igazságnak szent lelkét, aki megvilágosítsa lelküket, hogy aki a Te szent keresztedet gyűlöli, az Tégedet gyűöl, így önmaguk zárják be a lelki üdvösségük előtt a megváltásnak, az örök feltámadásnak ajtaját. Azért kérünk édes Jézus, bocsáss meg nekik, mert nem tudják, mit cselekszenek. Amen.

Boldoságos szűz Mária; Istennek szent anyja! könyörögj Isten előtt mi érettünk. eszközöld ki szent fiad előtt könyörgésünk, kérésünk meghallgatását. Amen.

1 Miatyánk, 1 Üdvözlét, 1 Dicsőség.

Uram, Jézus legyél velünk s ne hagyj el!

VI-dik keresztnél.

Imádunk és áldunk Tégedet Uram, Jézus Krisztus! Mert a Te szent kereszted által megváltottad e világot.

Könyörgés a meghaltak lelki üdvükért.

Óh mennynek-földnek Istene, megváltó Jézus Krisztus! Ha itt magunk között szétteltekintünk, látjuk, hogy sokan hiányoznak azok közül, kik ma egy éve, Istenséged előtt megalázták magukat, e szent kereszted tö-

vénél térdelve, felfogott kézzel, velünk esedeztek Hozzád, hogy a Te irgalmasságodat éreztesd azokkal is, kik már e földi vándorlásukat bevégezték és testüket visszaadták a földnek. Óh megváltó Jézus Krisztus! Ezen meghalt felebarátainkért esedezünk ma Hozzád, kik ma hiányzanak, kik életükben, emberi gyarlóságaikban vétkeztek és vétkeikkel kiérdemelt büntetésüket el nem kerülhették, hanem Isten igazságából kifolyólag a purgátoriumban még szenvednének. Óh kegyes Jézus! Irgalmazz, kegyelmezz nekik, megbocsátván bűneiket, engedd be a feltámadásnak örök dicsőségebe, hogy ott a Te választott szenteiddel Tégedet imádhassanak, dicsérhessenek, magasztaljanak és mi érettünk is imádkozhassanak. Amen.

Oh boldogságos szűz Mária, Istennek szűz anyja! Könyörögj érettünk! Eszközöld ki a Te szent fiad, Jézusnál, a mi kérésünk, könyörgésünk meghallgatását. Amen.

1 Miatyánk, 1 Üdvözet, 1 Dicsőség.

Ének (menve) melodia :

(Nyujtsd ki mennyből óh szent atyánk kezdetet).

Mikor pedig az én halálom léssen,

Szegény lelkem a testemtől búcsut vészen,
Mária, Mária, Mária! Szűz anyja!

Akkor segits engem, szegény szolgálodat,

Kérjed Jézust, értem Te szent fiadat!
Mária, stb.

Tekints olykor a mi árva hazánkra,
 Oh hallgasd meg, akik hozzád sóhajtnak
 Mária, stb.

Dicsértessék Jézus Krisztus szent anyja!
 Dicsértessék mennyország királynéja!
 Mária, stb.

VII-dik keresztnél.

Imádunk és áldunk Tégedet Uram, Jézus Krisztus!
 Mert a Te szent kereszted által megváltottad e világot.

Könyörgés.

Hazánkért, nemzetünkért, koronás királyunkért.

Óh kereszten függő Jézus Krisztus, isteni Megváltónk, Urunk, Mesterünk! Aki hozzánk is szóltál, a mikor a nehéz keresztet hurcoltad a Golgota hegyére, hogy Tőled tanuljuk meg hazánkat és nemzetünket önzetlenül szeretni, mert mikor Jeruzsálem asszonyai, kik ártatlanságodat ismerték, a Te kínzásodat látták, keserves kínszenvedésed felett sirtak, akkor Te is édes Jézus! könnyező szemmel és fennszóval megintetted őket, általok hozzánk is szóltál e szavaiddal: „Jeruzsálem leányai, ne az én szenvedésemen sirjatok, hanem az önmagatok, fiaitok bűnei miatt sirjatok, mert nem sokára ellenségeitek eljönnek és e szép város úgy elpusztul, hogy kő-kövön nem marad“. Oh édes Jézus! Amikor a hatalomért a mai versengést látjuk s amiatt szen-

vedünk; a földi hiábavalóságért való küzködés közöttünk a felebaráti szeretetet végkép öli ki, e szent keresztet tövében fájdalmas és alázatos szívvel és lélekkel könyörgünk Hozzád, isteni hatalmaddal, csodálatos kegyelmeddel öld ki lelkünkéből az önzés rút szellemét, hogy hazánkért, nemzetünkért, koronás királyunkért — így a közboldogságért — ha kelleni fogna, százszor élni, százszor meghalni tudjunk. Amen.

Boldogságos szűz Mária, Istennek szent anyja! Könyörögi érettünk, légy szószólónk, pártfogónk, nyerd meg Istentől könyörgésünk, kérésük meghallgatását.
Amen.

1 Miatyánk, 1 Üdvözet, 1 Dicsőség.

A szt. olvasó, más szóval rózsafüzér.

Az Atyának † Fiunak † Szentlélek † Istennek nevében Amen

Felajánlás.

Uram, Jézus, Krisztus! Azon isteni szándékkal, mellyel a Te mennyei szent Atyádnak e földön dicsőséget szereztél és dicséretet mondottál, felajánljuk ezen (örvendetes, fájdalmas vagy dicsőséges) szt. rózsafüzért Istenem! a Te szt. neved imádására és a bold. szűz Mária tisztetetére. (Pl. bűneink bocsánatáért vagy a miért imádkozni akarsz.)

Uram! Nyítsd meg ajkainkat szt. neved imádására és a bold. szűz Mária tisztetetére! Amen.

A mondató.

Gyóonom a mindenható Istennek, mindenkor szep-
lőtelen szűz Máriának, szt. Mihály arkangyalnak, ke-
resztelő szt. Jánosnak, szt. Péter, szt. Pál apostoloknak
és Isten minden szentjeinek, mert felette vétkeztem go-
nosz gondolataimmal, szómmal és cselekedeteimmel
én vétkem. én vétkem, én igen nagy vétkem, (három-
szor üt mellére) de mégis kérem a bold. szűz Máriát,
szt. Mihály arkangyalt, keresztelő szt. Jánost, szt. Pé-
ter és Pál apostolokat és Istennek minden szentjeit,
hogy imádják az Istent mi érettüink. Amen.

A mondató.

Hiszek egy Istenben, mindenható Atyában, menny-
nek és földnek Teremtőjében és a Jézus Krisztusban,
Ő egy fiában, a mi Urunkban, ki fogantaték Szentlé-
lektől, születék szűz Máriától, kínzaték Poncius Pilátus
alatt, megteszteték, meghala és eltemetteték; szálla
alá poklokra, harmadnapon halottaiból föltámad, föl-
mene mennyekbe, ül a mindenható Atyának jobbjá fe-
lől; onnét lészen eljövendő ítélni eleveneket és holta-
kat. Hiszek Szentlélekben, hiszek egy katolikus, ke-
resztény anyaszentegyházat, hiszem szenteknek egyes-
ségét, bűneink bocsánatát, testünknek feltámadá-
sát és az örök életet. Amen. (Utána 1 Dicsőség. 1
Miatyánk. 1 Dics, ezután három üdvözlég, melyekben
a Jézus neve után mondatik három titok. A szt. ol-

vasó három féle: örvendetes, fájdalmas, dicsőséges, tehát mindenikben, más-más három titok mondandó).

A szt. olvasó.

Az örvendetes rózsafüzér.

Kérései: 1. Aki hitünket megerősítse. 2. Ki reményünket növelje. 3. Ki szeretetünket ébressze.

Titkai: 1. Kit szt. szűz a szt. lélek ur Istentől szűzen méhedbe fogadtál. 2. Kit Erzsébethhez menvén méhedbe hordoztál. 3. Kit szűzen e világra szültél. 4. Kit a templomban Istennek bemutatnál. 5. Kit a templomban megtaláltál.

A fájdalmas rózsafüzér.

Kérései: 1. Ki eszünket megvilágítsa. 2. Ki értelmünket megtartsa. 3. Ki emlékezetünket megújítsa.

Titkai: 1. Ki érettünk vérrel veritékezett. 2. Ki érettünk megostoroztatott. 3. Ki érettünk tövisekkel megkoronáztatott. 4. Ki érettünk nehéz keresztet hordozott. 5. Ki érettünk keresztre feszítettetett.

Dicsőséges rózsafüzér.

Kérései: 1. Ki gondolatainkat rendezze. 2. Ki szavainkat kormányozza. 3. Ki cselekedeteinket igazgassa.

Titkai: 1. Ki halottaiból dicsőségesen feltámadott. 2. Ki mennyekbe dicsőségesen felment. 3. Ki a Szent-

lelket nekünk elküldötte. 4. Ki tégedet szent szűz a mennyekbe felvett. 5. Ki tégedet szent szűz a mennyekben megkoronázott.

A tizedek végén mondandók.

1. Tizezerszer dicsérjenek és dicsőítsenek legszentebb szív asszonya, Mária, minden szent angyalok és arkangyalok, kikkel reméljük, hogy Tégedet valaha látni és tisztelni fogunk az egekben. Dicsőség az Atyának, Fiúnak és Szentlélek Istennek, miképen kezdetben vala, most és mindörökké. Amen.

2. Huszezerszer stb. minden szent patriárkák és proféták, stb.

3. Harmincezerszer stb. minden szent apostolok és evangelisták, stb.

4. Negyvenezerszer stb. minden szent vértanúk és hitvallók, stb.

5. Ötvenezerszer stb. minden szent szűzek és özvegyek, Istennek minden szentjei, stb.

(Az V. tized után mondott Miatyánk, Dicsőség után mondjuk a felajánló imát a boldogságos szűz Máriához eképpen):

Irgalmasságnak szent anyja, bold. szűz Mária, Istennek szent anyja! felajánljuk Neked, ezen (örvendetes, fájdalmas vagy dicsőséges) szent rózsafüzért, melyet mi a Szentháromságnak, minden mennyei ka-

roknak, de kiváltképen a Te tiszteletedre most elmondottunk; mutasd be kérünk a Te szent fiadnak, az Ur Jézus Krisztusnak, a keresztény katolikus anyaszentegyház boldog megmaradásáért, dicsőségéért, felmagasztalódásáért, az egész róm. kath. kereszténységért, az eretnekség és tévelygések kiírtásáért, édes hazánk boldogságáért, élőkért, holtakért, egészségeseinkért, betegekért, foglyokért, megkeseretteinkért, minden velünk jóttevőkért, mi magunkért, bűnösökért, bűnös szolgáló leányaidért, ellenségeinkért; esedezzel kérünk érettünk, hogy Veled a mennyei boldogságban örökké és vég nélkül örvezzehessünk, Téged dicsérhessünk és magasztalhassunk. Amen.

Istennek áldottja, boldogságos szűz Mária! Szívünknek hathatós szeretetével borulunk térdeinkre s forró szeretettel tisztelünk Tégedet; Istennek áldottja, boldogságos szűz Mária! Fogadd el kegyesen mitőlünk ezen szent rózsafüzért, foglald e szent rózsafüzérbe: a mi mai imádságainkat és mindazoknak lelkeit, kikről megemlékeztünk; fedtesd szentséges öledbe, miképen fektetted a Te szeretett szent fiadat Jézus Krisztust és vezess minket ezen szent rózsafüzér által a boldog fel-támadás örök dicsőségébe! Istennek áldottja, boldogságos szűz Mária! Kérünk hallgass meg bennünket és a mi könyörgéseink, kéréseink jussanak elődbe! Istennek áldottja, boldogságos szűz Mária! Kérünk szerezd meg a mindennapi kenyerünket! Istennek áldottja boldogságos szűz Mária! Őrizd meg egészségünket, segits

meg, hogy a szent rózsafüzér szeretetében és a Te tiszteletedben szívünk utolsó dobbanásáig állhatatosan és hűségesen megmaradhassunk. Amen.

Üdvözlégý Mária! Az imádandó teljes szentháromságnak legalázatosabb szolgáló leánya. Üdvözlégý Mária! Az atya Isten által mindenek közül kiválasztott szent szűz. Üdvözlégý Mária! A mi Urunk, Jézus Krisztusnak legméltóságosabb anyja. Üdvözlégý Mária! A Szentlélek Istennek legtisztább s legtökéletesebb jegyese. Üdvözlégý Mária! Az angyaloknak örökké tartó öröme. Üdvözlégý Mária! A pátriárkáknak királynéja. Üdvözlégý Mária! A prófétáknak kiváltságos ígérete. Üdvözlégý Mária! Az apostolok gondos tanítója. Üdvözlégý Mária! Az evangelisták igaz mestere. Üdvözlégý Mária! A vértanuk szilárd erőssége. Üdvözlégý Mária! A hitvallók kútfeje és tökéletessége. Üdvözlégý Mária! A szűzek dísze s koronája. Üdvözlégý Mária! Az élőknek és holtaknak vigasza és üdvössége. Üdvözlégý Mária! A Hozzád folyamodóknak kegyes meghallgatója. Üdvözlégý Mária! A Téged szeretőknek és tisztelőknek szerető, mennyei, gondviselő édes anyja. Óh legyél velünk minden kísértetünkben, keserűségünkben, szükségünkben, aggodalmainkban és halálunk utolsó óráján, nyerd meg a Te szent fiadtól, Jézus Krisztustól, bűneinknek bocsánatát, az örök feltámadás boldogságát.

Amen.

1 Miatyánk. 1 Üdvözlét. 1 Dicsőség. Adj uram

örök nyugodalmat a meghalt hiveknek stb. Keresztvétel. Dicséertessék a Jézus Krisztus!*

(Szabad a kalapot feltenni s társalogni. A nagy völgy végén rövid pihenés és reggelizés).

A kálvária keresztnél.

Az antiphona eléneklése után keresztvetés.

Imádunk és áldunk Tégedet Uram, Jézus Krisztus!
Mert a Te szt. kereszted által megváltottad e világot.

Könyörgés az anyaszentegyházért.

Kereszten függő Uram Jézus Krisztus! Hozzád fohászkodunk e helyen, hol a Golgota hegyi keserves kínszenvedésed és halálod jut eszünkbe. Óh édes Jézus! Te a földön egy anyaszentegyházat alapítottál, azt szereteted által emelted, terjesztetted, lelkileg magadnad eljegyezted, kínos szenvedésed, halálod óráján megváltottad Ime most a hiu nagyra vágyó emberek ellen-

* Mindhárom rózsafüzér ismét kétféle: Nagy és kis. A titkai és elmondása egy és ugyanaz; a különbség az, hogy a nagy rózsafüzérben mondunk a Gyódom és Hiszekegy után 7 Miatyánkot, Miatyánk előtt és után 7—7 Dicsőséget és összesen 53 üdvözetet; a Kisorózsafüzérben ezek mind mondandók, csak hogy a Kisorózsafüzérben mondunk 33 üdvözetet, azaz mindenik I—V. tizedben 6—6 üdvözetet. A nagy rózsafüzért az Isten imádása mellett mondjuk a bold. szűz Mária kiváló tiszteletére. A kisorózsafüzért az Isten imádása mellett mondjuk az Ur Jézus kiváló imádására. A nagy- és kisorózsafüzérben az I—V. tized, vagy hatod, jelzi az Ur Jézusnak érettünk szenvedett öt mély sebé; a hét Miatyánk és 7—7 Dicsőség a bold. szűz Mária 7 öröme és 7 fájdalmát; az 53 és 33 üdvözet jelzi a bold. szűz Máriának a földi 53 évét; a 33 üdvözet jelzi az Ur Jézusnak földi 33 évét.

ségei lettek, vakmerően megtámadták, ferde tanításukkal sokakat abból tévutra csábítottak. Kérünk Uram, Jézus Krisztus! Legyen gondod egyházadra, nehogy a Péternek mondott ígéreted teljesítetlen maradjon. Ne engedd, hogy a Te tiszta jegyessed dicső szépsége az álpróféták által elégtelenítették. Tedd erőssé, győzhetlenné egyházad kapuit. Áldd meg fiait, oltalmazd gyermekeit, adj békességet egyházad fejének, püspökeinek, papjainak, hogy a béke lakozzék közöttük, a veszélyes tévtanoktól óvd meg a lelkeiket, távoztasd el a mai szakadásokat, mint a jó pásztor a tévelygő nyáját, tereld vissza a Te félelmedbe, a kereszted szeretetébe, hogy Tégedet mondjanak szent hitünk isteni alapítójának, ismerjék el Péter apostolt, egyházunk törvényes jogutódját, küld el a tévelygő nyájadhoz az igazságnak szent lelkét, hogy megvilágosítsa, ez által a tévtanokat hirdető ellenségeidet megutálják. Örökkévaló, mindenható Isten, édes Jézus! Ki a Szentlélek Istennek csodálatos munkálkodása által a Te anyaszentegyházadat megőrizted a tévtanoktól, igazgattad és ma is kormányozod, esedezve kérünk, őrizz minket is a tévtanoktól, erősítsd meg szívünkben, lelkünkben a Te szent tanításodat, hogy a Te anyaszentegyházadat el ne hagyjuk és örökké szeressük, Tégedet Urunknak, Megváltónknak valljunk akkor is, ha hitünkért nemcsak üldöztetést kellene szenvednünk, hanem meg kellene halnunk, akkor is hűséges tagjai maradhassunk. Óh édes Jézus! Add meg nekünk e kegyelmet. Amen.

Bold. szűz Mária, Istennek szt. anyja! Könyörögi érettünk! Légy szószólónk nyerd meg isteni szt. fiadtól, ezen kérésünk és könyörgésünk meghallgatását.
Amen.

A Kápolnánál.

Az antiphona éneklése alatt a Kápolna megkerülendő. Azután szent-mise.

Szent mise alatti imák.

A szent mise kezdetén.

Az — Atyának † Fiúnak † Szentlélek † Istennek nevében.
Amen.

Gyónom a mindenható Istennek, mindenkor szep-lőtelen szűz Máriának, szt. Mihály arkangyálnak, keresztelő szt. Jánosnak, szt. Péter, szt. Pál apostoloknak és Isten minden szentjeinek, mert felette vétkeztem gonosz gondolataimmal, szómmal és cselekedeteimmel én vétkem, én vétkem, én igen nagy vétkem, (háromszor üt mellére) de mégis kérem a bold. szűz Máriát, szt. Mihály arkangyalt, keresztelő szt. Jánost, szent Péter és szent Pál apostolokat és Istennek minden szentjeit, hogy imádják az Istent mi érettünk. Amen.

Mikor a pap a lépcsőn felmegy, hogy az oltárt megcsókolja, akkor mondandó:

Óh mindenható Isten! Őrizz meg minket, akik itt vagyunk, hogy ne legyen köztünk egy sem, aki Tége-

det, édes Jézus! csókkal eláruljon vagy megtagadjon, avagy úgy imádkozzunk, mint a farizeusok, hanem segíts minket, hogy a Te felszentelt szolgád ezen szent áldozata alatt, mindnyájan alázatos szívvel és lélekkel ismételjük a töredelmes vámos szavait: „Istenem! Légy irgalmas, kegyelmezz szegény bűnös lelkemnek“. Amen.

Dicsőségkor (Glóriára).

Dicsőség Istennek a magasságban és békesség a jóakaratu embereknek a földön! Dicsérünk, dicsőítünk, áldunk és magasztalunk Tégedet mindenható Atya † Fiu † Szentlélek † Istenünk! Amen.

Szentleckeror.

XI. Kelemen pápa és Szavoyai Jenő mindennapi imája:

„Hiszlek Uram, Istenem, de erősítsd meg hitemet; reménylek Benned, Istenem, de növelj reményemet; szeretlek Uram, Istenem, de öregbítsd szeretetemet; bánom, hogy vétkeztem, de fokozd bánatomat.

Imádlak, mint létem alkotó Istenét; Hozzád sóvárogok, mint végcélomhoz; magasztallak, mint örökös Jótévőmet; segítségül hívlek, mint kegyelmes gyámolómat.

Bölcseségeddel igazgass, igazságoddal fékezz, kegyességeddel vigasztalj, hatalmaddal oltalmazz.

Istenem! Neked ajánlom fel gondolataimat, hogy csak Reád irányoztassanak; Szavaimat, hogy csak Te legyél tárgyuk; tetteimet, hogy akaratod legyen rugójuk; bajaimat, hogy csak Éretted szenvedjek.

Csak azt akarom, amit Te ; csak azért akarom, mivel Te akarsz ; csak úgy akarom, amint Te akarsz ; csak addig akarom, amíg Te akarsz ; lelkesítsd akaratomat, tisztítsd meg testemet, szenteld meg lelkemet.

Add, hogy a kevélység meg ne fertőztessen ; a hizelgés el ne tántorítson ; a világi hatalom el ne ámitson ; a gonosz lélek el ne szédítsen ; az irigység bűnre ne vigyen ; a harag boszúállóvá ne tegyen

Gyámolíts kegyelmeddel, hogy emlékező tehetséget tisztán tartsam, nyelvemet fékezzem, szemeimet őrizzem, érzéseimet korlátozzam.

Engedd, hogy előbbi tévedéseimet halyrehozhasam ; a jövőendő kísértéseket legyőzzem ; vétkeim hajlamait javítsam ; az állapotom szerinti erényeket gyakoroljam.

Töltsd be óh Istenem ! lelkemet irántadi gyöngéd érzélemmel, vétkeim iránti gyűlölettel, embertársaim iránti igaz szeretettel, a világi hiúság iránti vallásos megvetéssel.

Add, óh Istenem ! Hogy egyházi és világi előljáróimnak engedelmeskedni, alárendeltjeimen segíteni, barátaimat támogatni, ellenségeimnek megbocsátani tudjak.

Vajha mindig szemem előtt lebegne, óh édes Jézusom ! a Te törvényed és példaadásod az ellenségeim iránti szeretetben, a sérelmek eltűrésében, az üldözéssel való jótétevében, a gyalázóimért való imádkozásban.

Segíts, hogy a testi vagyakat önmegtágadással, a fősvénységet bőkezűséggel, a haragot szelidséggei, a

restséget buzgó igyekezettel győzzem meg; tégy vállalkozásaimban eszélyessé, az élet bajaiban türelmessé, alázatossá a jó sikerben.

Add, óh Uram, Istenem! Hogy az imádságban szívemet, lelkemet Hozzád emelve, figyelmes; az étkezésben és italban mértékletes, kötelmeim teljesítésében serény, társalgásomban épületes, egész magaviseletemben illedelmes legyek.

Vajha természetemet fékezni, a kegyelemmel közremunkálni, a törvényt megtartani, üdvösségemet megérdemelni iparkodnám.

Add, óh Uram, Istenem! Hogy szent életre törekedjem, bűneim őszinte megvallása s megbánása, Jézus szent testének gyakori magamhoz vétele, elmém folytonos ébrentartása, szívem s lelkem Hozzád való jószándékának tisztán való megőrzése által.

Tanits meg óh, Istenem! átlátni, hogy mily gyarló mindaz, ami földi és emberi; mily nagyszerű az, ami égi és isteni; mily rövid az, ami ideiglenes; mily tartós az, ami örökké való.

Add, óh Istenem! hogy mindennap elkészüljek a halálra, féljek ítéletedtől, megmeneküljek a pokoltól, bejussak a mennyországba, hol üdvözülve, Tégedet a választottakkal örökkön-örökké imádjalak, szolgálatodra lehessek! Amen.

Evangéliumkor.

(A hüvelyk, mutató és középujjat összefogva, a jobb kezeddél húzz keresztet homlokodra, szájadra, majd szíved fölött a mellre és mondjad):

Mindenható Isten! Világosítsd meg az elmémet, hogy Jézus Krisztus szent evangéliumát, szent tanítását eszemmel tisztán megérthessem! (†)

Mindenható Isten! Nyítsd meg az ajkaimat, hogy Jézus Krisztus szent evangéliumát s tanítását, mint a római kath. anyaszentegháznak vitézkedő tagja: bárhol, bármikor, minden körülmények között, bárki előtt, férfias bátorsággal és büszkeséggel valljam meg; megtámasztatása esetén, tehetségemhez mértén védelmére keljek! (††)

Mindenható Isten! Gyűjtsd lángra szívemet, hogy Jézus Krisztus szent evangéliumát s tanításait szívemnek utolsó dobbanásáig, állhatatosan és hűségesen szerethessem! (†††)

Óh Atya † Fiu † Szentlélek † Isten! Add meg nekem e szent kegyelmet! Amen.

Hiszekegykor (Gredora)

Hiszek egy Istenben, mindenható Atyában, mennynek és földnek Teremtőjében és a Jézus Krisztusban. Ő egy fiában, a mi Urunkban, ki fogantaték a Szentlélektől, születék szűz Máriától; kínzaték Poncius Pilátus alatt, megfeszítették, meghala és eltemették; szálla

alá poklokra, harmadnapon halottaiból feltámadá; fölmene mennyekbe, ül a mindenható Atyának jobbjafelől, onnét léssen eljövendő ítélni eleveneket és holtakat. Hiszek Szentlélekben, hiszek egy katolikus keresztény anyaszentegyházat, hiszem szenteknek egyeségét, bűneinknek bocsánatát, testünknek föltámadását és az örök életet. Amen.

Felajánlaskor (Offertoriumra).

Mindenható, örök Isten! Miként a jámbor Ábel egykor Neked a legszebb bárányát áldozta, úgy áldoz Neked a Te szolgád az oltáron tiszta ostyát és bort. Én is szeretnék áldozatot mutatni be Neked, de mim van nekem, szegény bűnös embernek? Legjobb mennyei, gondviselő Atyám! Amim van, azt ajánlom fel Neked. Kérlek, fogadd el kegyesen: az én szívemet, lelkemet, tanulásomat, munkálkodásomat, minden tetteimet és szavamot, örömemet, boldogságomat, szenvedésemet, életemet és kimulásom utolsó perceit. Isten! Egészen a Tied akarok lenni e szent áldozás alatt, e szent hajlékban és ezenkívül is mindennap és mindenhol; óh tedd kegyessé, engedelmessé, jámborrá és tisztává szívemet s lelkemet, hogy ez oltáron bemutatott szent áldozattal, az én felajánlott áldozatom egyesülhessen.

Amen.

Ur felmutatás alatt.

(Mondd kétszer).

Óh édes Jézus, óh kegyes Jézus, óh irgalmas Jézus! Imádlak lelkem mélyéből, szeretlek tiszta szívemből. Neked élek, Neked halok, Tied vagyok életben és halálban. Amen.

Ur felmutatás után.

Jóságos mennyei édes Atyánk! A Te egyszülött és forrón szeretett fiad Jézus Krisztus, a mi megváltónk a keresztfán szenvedett véres áldozata lett az oltáron megújítva, engesztelő áldozatul Neked bemutatva; Te látod az ő szent sebeit, melyekből érettünk az ő vére folyt, ez a vér szentebb Ábel vérénél, mely az égbe bosszuért kiáltott; Jézus vére ez áldozatban bűneink bocsánatáért és kegyelemért kiált Hozzád. Ezért fordítsd reánk kegyesen atyai szemedet, mert Jézus bennünket barátainak fogadott az ő tanítványaiban és a keresztfán testvéreinek nevez, mikor szent szűz anyjának, Máriának, János apostol személyébe bemutatott; oh kérünk! Fogadj el bennünket gyermekeidül és feledd el bűneinket.

Légy hozzánk irgalmas atya! Irgalmazz szolgálóknak és szolgáló leányaidnak, akik Jézus Krisztusban reménykedve haltak meg, ha emberi gyarlóságból elkövetett bűneikért, igazságodból kifolyólag, még a tisztító tűzben szenvednének, különösen N. N. szolgálóhoz, szolgáló leányodhoz légy irgalmas és kegyelmes Atya!

Amen

Miatyánkkor. (Pater noster-re)

(Mondd el a Miatyánkot.)

Áldozatkor. (communiora.)

(háromszor üsd meg gyengén a melled s mondd):

Uram! nem vagyok méltó, hogy be jöjj az én bűnös hajlékomba, de csak egy szóval monddjad és meggyógyul az én bűnös lelkem!

Jézus! légy hozzám irgalmas! Lelki szeretettel veszek magamhoz, kérlek, tőlem el se távozzál, halálom utolsó percében maradj lelkemmel. Amen.

Áldozás utáni ima.

Óh édes Jézus legszentebb szíve, Ki mi érettünk a keresztfán a legkinosabb fájdalmak között a legutolsó csepp véredet kiontottad, eme nagy szeretetedet, e szent mise alatt, a tiszta ostyának fehér színe alá elrejtkezve, a mi oltárunkon megújítottad, sőt megpecsételted kegyességedet, nagy irgalmú jóságodat, örök szeretetedet azáltal, hogy a Te szent testedet, nekünk hagytad örök időre, a mi lelkünknek táplálékául, vigasztalásául és üdvösségére a legcsodálatosabb s a legméltóságosabb oltári szentségben.

Óh édes Jézus, óh nagy irgalmú Jézus! e végtelen nagy jáságodért, e végtelen kegyességedért, ez örök nagy szeretetedért legyél imádvá N. N. bűnös, gyarló gyermekedtől, imádjon Tégedet én velem az ég, a föld, az ég és föld összes teremtetett lényei! Amen.

Áldásra.

Áldjon meg minket a mindenható Atya †, Fiu †, Szentlélek † Isten! Szent áldása maradjon velünk, mi dicsérjük és dicsőítsük szent neved örökkön örökké! Amen.

Három Üdvözlég Mária.

Üdvözlég mennyország királynéja! Irgalmasság Anyja, élet, édesség, reménység üdvöz légy! Hozzád kiáltunk Évának számkivetett fiai. Sirva és zokogva Hozzád sóhajtottunk e siralomnak völgyéből. Azért szószólunk, fordítsd reánk irgalmas szemeidet. És Jézust, a Te méhednek áldott gyümölcsét, nekünk ez élet után mutasd meg. Óh irgalmas, óh kegyes, óh édes szűz Mária!

Imádkozzál érettünk, Istennek szent anyja! Hogy méltók lehessünk a Krisztus ígéretere.

Könyörögjünk.

Úr Isten! Erőnk és oltalmunk! Hozzád kiáltó nép-re kegyesen tekints le és a dicsőséges és szeplőtlen Szűz Anya, Mária, az ő jegyese: szent József, szent Péter és apostolok és minden Szentek közbenjárása által a mi könyörgéseinket, melyeket a bűnösök megtérítéseért, az anyaszentegyház szabadsága és felmagasztaltatásáért Hozzád bocsátunk, kegyesen és irgalmasan hallgasd meg. A mi Urunk, Jézus Krisztus által. Amen.

Szent Mihály Arkangyal, védelmezz minket harcainkban; a sátán gonoszsága és incselkedése ellen légy oltalmunk. Parancsoljon neki az Isten; esedezve kérünk és Te égi seregek fejedelme, a sátán és más

gonosz szellemeket, kik a lelkek veszedelmére törnek e világon, Isten erejével taszítsd a kárhozatra. Amen.

Kimenőre ének.

A kereszten függő Jézushoz.

Tudom, hogy Te szeretsz engemet,
 Ne is tagadd, mert már nem lehet,
 Tudja az ég, tudja meg már e világ:
 Hogy Kivüled számomra nincs más virág.
 Ha kinyíltál és tán hervadál,
 Bánatosan nézek fel Reád,
 Bánatomban benne van az örömem,
 Kinyíltottál, maradj most már szívemben.

(Gyülekezés az országúti keresztnél.)

Imádunk és áldunk Tégedet Uram Jézus Krisztus;
 Mert a Te szent kereszted által megváltottad a világot.

Könyörgés vetéseink megtartásáért.

Mindenható szent Istenünk! Édes mennyei Atyánk!
 Kegyes és irgalmas Jézus! Alázatos szívvel és lélekkel esedezve kérünk: fogadd a mai összes buzgósgainkat, kéréseinket, imáinkat, fáradságainkat kegyesen és hálaadásképpen a minket szerető jóságos szívedért, mert e Neked szentelt határkerülésünk alkalmával láttuk, hogy Te a zord télen is minket szerető édes Atyánk voltál és vagy mindig, ki vetéseinket gondoztad, oltalmaztad és megtartottad.

Óh édes Istenünk, jóságos mennyei Atyánk! Elismerjük, hogy háládatlanok vagyunk, mert vétkeinkkel a keresztre szegeztünk; most, mikor neked háládatlanságunkat megvalljuk, alázatos szívvel s lélekkel kérünk, hogy ez évben is őrizd, oltalmazd meg a mi határainkat, azon levő vetéseinket, minden elemi csapástól, adj reá termékenyítő esőt és meleget, hogy megérjenek, mikor pedig fáradságaink gyümölcseit magtárainkban látjuk, akkor tegyél minket alázatosokká és háládatosokká, hogy szent neved imádasával lelkünk üdvösségére, szegény szűkölködő felebarátaink kíségetésével egészséggel használjuk el a Te adományodat. Amen.

Boldogságos szűz Mária, Istennek szent anyja! Legyél Istennél szószólónk, eszközöld ki Isten előtt, kérésünk meghallgatását. Amen.

1 Miatyánk, 1 Üdvözet, 1 Dicsőség.

A vámnál levő keresztnél.

Imádunk és áldunk Tégedet, Uram Jézus Krisztus;
Mert a Te szent kereszted által megváltottad e világot.

Hálaadó könyörgés.

Óh keresztre felfeszített édes Jézus! Ki a mennyben az Atyának jobbán örök dicsőségében ülsz, hálát adunk szent Felségednek, mindazon szent kegyelmekért, melyekbe — a Te szent kereszted szeretetéért üldöztetést szenvedett — ősatyáinktól örökölt, szent hitünk gyakorlása — e szent célu határkerülésünk

ideje alatt — bennünket részesítettél. Óh bocsásd meg vétkeinket, melyeket akár gyarlóságból, akár szórakozottságból, akár figyelmetlenségből elkövettünk.

Óh Jézus! Maradj velünk és igazgasd lépteinket, cselekedeteinket e földön hátra levő napjainkban, hogy Tégedet nap nap után mindig jobban jobban szeressünk. Hozzád az örök feltámadás dicsőségében eljuthassunk. Amen.

Boldogságos szűz Mária, Istennek szent anyja! Könyörögj érettünk! Nyerd meg nekünk szent fiadnál a mi könyörgésünk meghallgatását! Amen.

1 Miatyánk, 1 Üdvözlét, 1 Dicsőség.

Befejező ima a Botos-utcai keresztnél.

Imádunk és áldunk Tégedet, Uram, Jézus Krisztus; Mert a Te szent kereszted által megváltottad e világot.

Könyörgés.

Óh üdvözítő! megváltó Jézus Krisztus! A Te szent nevedben kezdtük el e szent határkerülésünket, hogy a határainkon levő szent kereszteidet meglátogassuk s hitünket azok tövénél megvalljuk; most a Te neveddel bevégezzük. Óh édes Jézus! Kérünk, legyen az a mi bűneink bocsánatára, szolgáljon lelki üdvösségünkre, egyesítse lelkeinket Te veled, óh Urunk, Istenünk, Jézusunk. Amen.

Boldogságos szűz Mária, Istennek szent anyja! Könyörögj érettünk. Légy Isten előtt szószólónk, pártfogónk, eszközöld ki a mi kéréseink meghallgatását. Amen.

A Jézus szobránál.

Az antiphona éneklése után a pap végzi a könyörgést. Azután Te Deum laudamus vagy Téged Isten dicsérünk.

Hymnus ad cultus S. S. Trinitatis.

Te Deum laudamus, Te Dominum confitemur.
 Te aeternum Patrem: omnis terra veneratur.
 Tibi omnes Angeli: Tibi coeli et universae Potestates.
 Tibi Cherubim et Seraphim. incessabili voce proclamant.
 Sanctus, Sanctus, Sanctus Dominus Deus Sabaoth.
 Pleni sunt coeli et terra, Majestatis gloriae tuae.
 Te gloriosus Apostolorum Chorus.
 Te Prophetarum laudabilis numerus.
 Te Martyrum candidatus laudat exercitus.
 Te per orbem terrarum sancta confitetur Ecclesia.
 Patrem immensae Majestatis
 Veneradum tuum verum, et unicum Filium.
 Santum quoque Paraclitum Spiritum. Tu Rex gloriae
 Christe.
 Tu Patris sempiternus et Filius. Tu ad liberandum
 suscepturus hominem: non horruisti Virginis uterum
 Tu devicto mortis aculeo, aperuisti credentibus regnum
 coelorum. Tu ad dexteram Dei sedes, in gloria
 patris.
 Judex crederis esse venturus,
 Te ergo quaesumus tuis famulis subvenis, Aeterna fac
 cum sanctis tuis.

Salvum fac populum tuum Domine, et benedic haereditati tuae.

Et rege eos: et extolle illos usque in aeternum. Per singulos dies benedicimus Te. Et laudamus nomen tuum in saeculum, et in saeculum saeculi. Dignare Domine die isto, sine peccato nos custodire. Misere nostri Domine, misere nostri.

Fiat misericordia tua Domini super nos, quem admodum speravimus in Te.

In Te Domine speravi non confundar in aeternum.

Hálaének a Szentháromság imádására.

Téged Isten! dicsérünk, Téged Urunknak vallunk.

Téged örök Atya Isten: minden földi állat tisztel.

Neked mindnyájan az angyalok, Neked az egek és minden hatalmasságok,

Neked a kerubin és szerafin angyalok szüntelen szóval éneklék:

Szent, szent, szent a seregek Ura, Istene!

Teljes az ég és föld, fölségednek dicsőségével.

Téged az apostoloknak dicsőséges kara, Téged a prófétáknak dicsőséges száma,

Téged a mártiroknak fényes seregi dicsérnek.

Téged széles e világon vall és dicsér az anyaszentegyház,

Végzetlen fölségű Atya Isten, a Te tiszteletreméltó, igaz és egyetlen egy fiadat,

A vigasztaló Szentlelket. Te, dicsőségnek királya Krisztus!

Te az Atya Istennek örökké való fia vagy,
Te a megszabadításért fölvevén az emberi természetet
nem iszonyodtál a szűznek méhétől.

Te meggyőzted a halál fullánkját, megnyitád híveidnek
a mennyországot,

Te az Istennek jobbján ülsz — Atyádnak dicsőségében
E világra jövőndő birónak hiszünk Téged lenni.

Téged azért kérünk, légy segítségé szolgálódnak, kiket
szt. véreddel megváltottál,

Engedd, hogy az örök boldogságban a Te szenteid közé
számláltassunk.

Üdvöztetd Uram a Te népedet és áldd meg a Te örök-
ségedet.

Igazgasd őket és felmagasztaljad most és mindörökké.
Minden napon áldunk Téged és dicsérjük a Te nevedet
mindörökkön örökké.

Méltóztassál Uram e mai napon minden bűntől minket
megőrizni.

Könyörülj rajtunk Ur Isten! Könyörülj mi rajtunk.

Legyen a Te irgalmad Uram mirajtunk, amint Tebenned
biztunk.

Tebenned biztam Uram! örökké, meg nem szégyenülök.

Pap: Benedikamus stb.

R. Laudemus et super exaltemus eum in saecula.

TARTALOM

	Oldal
Püspöki engedély	2
Előszó	5
A husvéti határkerülés rövid története	7
Szájhagyomány a határkerülés eredetéről	9
Határkerülés kálváriája	11
János Zsigmond kedvezmény-levele	12
Báthory Gábor tiltó rendelete	13
Béthlen Gábor engedménye	17
Brandenburgi Katalin rendelete	19
I. Apafi Mihály intézkedése	19
Határkerülők első imakönyvének írója	23
Jézus katonái szervezése	24
Bach tábornok kézirata	25
Jézus katonái szervezet eltörlése	28
Határkerülők imái I—VII. kereszteknel	29
A szent olaj — rózsafüzér	38
Szent mise alatti imák	46
Te Deum laudamus	58

